

Temmuz 2012

Bu bilgi notunun kapsamı nihai değildir ve AİHM için bağlayıcılığı yoktur

Ölüm cezasının kaldırılması

İnsanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele olarak ölüm cezası

Ölüm koridoru

[Soering - Birleşik Krallık Davası \(no. 14038/88\)](#)

7 Temmuz 1989

Jens Soering, kız arkadaşının ebeveynlerini bıçaklayarak öldürmek suçlamasıyla Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) iade edilmek üzere İngiltere'de bir hapisanede tutulan bir Alman vatandaşıydı. Bay Soering, Birleşik Krallık hükümetine verilen güvencelere rağmen ABD'ye iade edilmesi durumunda çok büyük olasılıkla ölüm cezasına çarptırılacağından şikayet etmiştir. Özellikle insanların aşırı stres ve psikolojik travmaya maruz olarak birkaç yıl boyunca infazını bekledikleri "ölüm koridoru olgusu" yüzünden iade edilmesi durumunda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 3. maddesine aykırı olarak insanlık dışı ve aşağılayıcı muameleyle uğrayacağını öne sürmüştür.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, ABD'ye iadesinin, Bay Soering'i 3. maddeye aykırı bir muameleyle maruz kalacağına dair gerçek bir risk ile karşı karşıya bırakacağını tespit etmiştir. Bu yargıya varırken AİHM, ABD'de ölüm koridorunda cezalarının infazını bekleyen mahkumların uzun süreler geçirmesini ve bu süre boyunca aşırı ve ölüme beklemenin dayanılmaz ve giderek artan ızdırabıyla yüz yüze kalmalarını ve ayrıca başta suçun işlendiği tarihteki yaşı ve akli durumu olmak üzere Bay Soering'in şahsi durumlarını dikkate almıştır. AİHM ayrıca iadenin meşru amacının, böylesi yoğun ya da uzun ızdırabı içermeyen başka yöntemlerle gerçekleştirilebileceğini kaydetmiştir. Dolayısıyla, Birleşik Krallık'ın Bay Soering'i ABD'ye iade etme kararının uygulanması 3. maddeyi ihlal edecektir.

Ölüm cezasına çarptırılma riski

[Bader ve Kanbor - İsveç \(başvuru no. 13284/04\)](#)

8 Kasım 2005

Başvuranlar, İsveç'te yaptıkları iltica başvuruları reddedilmiş ve Suriye'ye dönmek üzere sınırdışı edilme kararı kendilerine tebliğ edilmiş Suriye uyruklu dört kişilik bir aileden oluşmaktadır. Başvuranlar, ailenin babasının Suriye'de gıyabında adam öldürmeye iştirakle suçlanıp ölüm cezasına mahkum edildiğinden Suriye'ye

dönmesi durumunda orada cezasının infaz edilme riski olduğundan şikayet etmişlerdir.

AİHM, Bay Bader'in ülkesine dönmeye zorlanması durumunda ölüm cezasının infaz edileceği konusunda sağlam ve haklı gerekçelere dayanan bir korkusu olduğunu değerlendirmiştir. İnfazlar herhangi bir kamu denetimi ya da sorumluluğu olmaksızın yürütüldüğünden bununla ilgili durumlar Bay Bader'in kaçınılmaz olarak büyük bir korku ve ızdıraba kapılmasına yol açacaktır. Ölüm cezasını verilmesiyle neticelenen ceza kovuşturmasının gelince AİHM bu kovuşturmanın özensiz olması ve savunmanın haklarının hiçbir şekilde dikkate alınmaması yüzünden adil yargılamanın açık bir şekilde ihlal edildiğini tespit etmiştir. Mahkeme adil olmayan bir yargılama sonucunda Bay Bader'e verilen ölüm cezasının, Suriye'ye dönmeye zorlanmaları durumunda Bay Bader'e ve ailesine gelecekleri hakkında ek korku ve ızdırap vereceği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla başvuruların sınır dışı edilerek Suriye'ye gönderilmeleri durumunda 2. ve 3. maddeler ihlal edilecektir.

Babar Ahmad ve Diğerleri - Birleşik Krallık (başvuru no. 24027/07)

8 Temmuz (kabul edilebilirlik kararı)

2004 ile 2006 yılları arasında dört başvuranın hepsi hakkında Amerika Birleşik Devletleri'nde muhtelif terör suçlarından dava açılmıştır. ABD hükümeti Birleşik Krallık'tan başvuranların iadesini talep etmiştir. Netice itibarıyla dört başvuran Birleşik Krallık'ta yakalanmış ve iade edilmek üzere tutulmuşlardır. Başvuranlar, ABD vatandaşı olmayarak ve El Kaide'ye üye olmak ya da uluslararası terörizme yardım ve yataklık yapmak şüpheli olarak, Kasım 2001 tarihinde yayınlanan 1 Numaralı Birleşik Devletler Askeri Emrinin 2. Bölümü uyarınca "düşman savaşçısı" olarak etiketlenme ve dolayısıyla da tutuklanıp askeri bir komisyon tarafından yargılanma ve ölüm cezasına çarptırılma riskiyle yüz yüze olduklarından şikayet etmektedirler. Birleşik Devletler Büyükelçiliği başvuranların askeri komisyonda değil, federal mahkemede yargılanacakları ve "düşman savaşçısı" olarak muameleye tabi olmayacakları konusunda diplomatik güvence vermiştir.

Kabul edilebilirlik kararında AİHM, Birleşik Devletler hükümetinin diplomatik güvencelerinin hilafına davranacağını düşünmek için herhangi bir neden olmadığını değerlendirmiştir. Dolayısıyla başvuranların düşman savaşçısı olarak etiketlenmeleri ve bunun sonucunda ölüm cezasıyla karşı karşıya kalmaları konusunda gerçek bir risk söz konusu değildir. Bu yüzden başvuranların şikayetlerinin bu kısmı kabul edilemez bulunmuştur.

AİHM, bu davada [kararını](#) 10 Nisan 2012 tarihinde vermiştir.

Derdest dava

Rrapo - Arnavutluk (başvuru no. 58555/10)

Bay Rrapo, Arnavutluk ve Amerika vatandaşıdır. Çok sayıda ciddi suçtan (bunlardan biri ölüm cezası gerektirmektedir) ABD'de yargılamak üzere Arnavutluk tarafından iade edildikten sonra şu anda ABD'de bir hapisanede tutuklu bulunmaktadır. Bay Rrapo'nun talebi üzerine iadesinden önce AİHM, Arnavutluk hükümetinden Bay Rrapo'yu ABD'ye iade etmemesini istemiştir; ancak kendisi 24 Kasım 2010 tarihinde iade edilmiştir.

[Arnavutluk'ta tutulmakta iken Bay Rrapo, ABD'ye iade edilmesi ve burada](#)

yargılanıp mahkum olması durumunda ölüm cezası alma riski olduğundan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinden kaynaklanan haklarının ihlal edileceğini ifade etmiştir.

Taşlanarak öldürülme riski

Jabari - Türkiye (başvuru no. 40035/98)

11 Ekim 2000

Bayan Hoda Jabari İran vatandaşıdır ve İran'da evli bir adamla ilişkisi olduğu gerekçesiyle tutuklandıktan sonra ülkeden kaçmıştır. İstanbul'da sahte Kanada pasaportu kullanmaktan yakalanmıştır. Şikayetinde, İran'a iade edilmesi durumunda ciddi şekilde taşlanarak öldürülme riskiyle karşı karşıya olduğunu belirtmiştir. İran'a geri dönmesi durumunda taşlanarak öldürülme gibi insanlık dışı bir cezalandırmaya maruz kalma riski olduğu gerekçesiyle Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) Jabari'ye mülteci statüsü vermiştir.

AİHM, Bayan Jabari'nin İran'a iadesi durumunda yüz yüze kalacağı risk konusunda BMMYK'nin vardığı sonuca önem vermiştir. Zinanın taşlanarak öldürme yoluyla cezalandırılmasının halen yasalarda yer aldığını ve İranlı yetkililerin bu yöntemi kullanma ihtimalinin olduğunu kaydeden AİHM, Bayan Jabari'nin İran'a iade edilmesi durumunda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin hilafına bir muameleye tabi tutulması konusunda gerçek bir risk olduğu sonucuna varmıştır. Dolayısıyla, kendisinin İran'a iadesi kararı, uygulanması durumunda 3. maddenin ihlaline yol açacaktır.

Adil olmayan yargılama sonucu ölüm cezası

Öcalan - Türkiye (başvuru no. 46221/99)

Büyük Daire Kararı

12 Mayıs 2005

Abdullah Öcalan, Türkiye'de bir hapisanede ömür boyu hapis cezasını çekmekte olan bir Türk vatandaşıdır. Yakalanmadan önce PKK'nın (Kürdistan İşçi Partisi) lideriydi. 15 Şubat 1999 tarihinde akşam vakitlerinde Kenya'da tartışmalı koşullar altında yakalanmış, uçakla Türkiye'ye getirilmiş ve burada Türktopraklarının bölünmesini amaçlayan eylemlerden dolayı Haziran 1999 tarihinde ölüm cezasına çarptırılmıştır. Ağustos 2002 tarihinde Türkiye'de barış zamanında ölüm cezasının kaldırılması üzerine Ankara Devlet Güvenlik Mahkemesi Ekim 2002'de Bay Öcalan'ın ölüm cezasını ömür boyu hapis cezasına çevirmiştir. Bu bağlamda, kendisine ölüm cezası verilmesi ve/veya infazı konusunda şikayette bulunmuştur.

Ölüm cezasının uygulanması: ölüm cezası kaldırıldığı ve Bay Öcalan'ın cezası ömür boyu hapse çevrildiği için 2., 3. ya da 14. madde ihlali söz konusu değildir. Sözleşmeciler Devletlerin ölüm cezası konusundaki uygulamaları: AİHM, barış zamanında verilen ölüm cezasının Avrupa'da, Sözleşmenin 2. maddesi uyarınca artık izin verilmeyen ve kabul edilemez bir cezalandırma şekli olarak algılanmaya başladığını belirtmiştir. Bununla birlikte, Sözleşmeciler Devletlerin ölüm cezasının infazını, 3. maddeye aykırı olarak insanlık dışı ve aşağılayıcı bir muamele olarak görmek hususunda bir uygulama oluşturup oluşturmadıklarına dair sabit bir sonuca varılmamıştır. Her halükarda AİHM, 2. madde halen ölüm cezasına izin

verir şekilde yorumlansa bile adil olmayan bir yargılamasonucu verilen bir ölüm cezasının uygulanmasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine aykırı olacağına karar vermiştir.

Adil olmayan yargılama sonucunda ölüm cezası: AİHM, 2. maddenin, adil bir şekilde yargılanmayan kişi hakkında verilen ölüm cezasının infazını olanaksız kıldığını belirtmiştir. Ölüm cezasının neden olduğu gelecek hakkındaki korku ve belirsizlik, özellikle de cezanın infaz edilmesinin büyük bir olasılık olduğu durumlarda, kaçınılmaz olarak insanlarda güçlü bir ızdıraba yol açmaktadır. Bu ızdırabın, cezanın verildiği davanın adaletsizliğinden ayrılması mümkün değildir ki; risk altında olanın insan hayatı olduğu göz önüne alındığında bu ceza Sözleşme uyarınca yasadışıdır.

Bay Öcalan'ın durumunda ölüm cezalarının infazı Türkiye'de 1984 yılından bu yana askıya alınmıştı ve Türk hükümeti AİHM'in geçici tedbir kararı uyarınca Öcalan'ın idamının infazını ertelemişti. Bununla birlikte, Bay Öcalan'ın Türkiye'de aranılan kişiler listesinin başında olduğu dikkate alınacak olursa ölüm cezasının kaldırılmasından önce üç yıldan fazla bir süre boyunca Bay Öcalan'ın cezasının infaz edilebileceği konusunda gerçek bir risk mevcut idi. Dolayısıyla, bağımsızlığı ve tarafsızlığı kuşku götürür bir mahkeme tarafından yapılan ve adil olmayan bir yargılama sonucunda ölüm cezasının verilmesi, 3. madde uyarınca insanlık dışı muameleye varmıştır.

Ölüm cezasının kendisinin Sözleşmeye aykırılığı

Al-Saadoon ve Mufdhi - Birleşik Krallık (başvuru no. 61498/08)

2 Mart 2010 Bu dava her ikisi de Irak vatandaşı ve Sünni Müslüman olan ve 2003 yılında Irak'ın işgalinin hemen ardından iki İngiliz askerinin öldürülmesine karışmakla suçlanan başvuranların, İngiliz makamları tarafından Irak denetimine devredilmelerinin asılarak idam edilme konusunda gerçek bir riske tabi kalacaklarına ilişkin şikayetleriyle ilgilidir.

İnsanlık dışı ve aşağılayıcı uygulama olarak ölüm cezası: AİHM, her ne kadar 60 yıl önce Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hazırlanırken ölüm cezası uluslararası standartlara aykırı değil idiyse de 47 Avrupa Konseyi / Sözleşmeciler Üye Devletin tümünde hem yasalarda hem de uygulamada ölüm cezasının tümüyle kaldırılmasına doğru bir gelişme olduğunu vurgulamıştır. Sözleşmeye ek olarak iki Protokol yürürlüğe girerek barış zamanında (6 Numaralı Protokol) ve tüm durumlarda (13 Numaralı Protokol) ölüm cezasını kaldırmıştır ve Birleşik Krallık her ikisini de onaylamıştır. Sözleşme Devletlerinin ikisi hariç hepsi 13 Numaralı Protokolü imzalamış ve bu protokolü imzalayan Devletlerin üçü hariç hepsi onaylamıştır. Bu da 2. maddenin, tüm durumlarda ölüm cezasını yasaklayacak şekilde değiştirildiği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla AİHM, fiziksel acı vererek ve ölümün önceden bilinmesinin yol açacağı yoğun psikolojik ızdıraba neden olacak şekilde Devlet makamlarının bir insanı kasıtlı ve önceden planlanmış şekilde yok etmesi demek olan ölüm cezasının, insanlık dışı ve aşağılayıcı bir uygulama olarak görülebileceği ve dolayısıyla da Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 3. maddesine aykırı olduğu sonucuna varmıştır.

Basın İrtibat: KristinaPencheva-Malinowski
Tel: +33 (0)3 90 21 42 08

(Bu bilgi notunun Türkçe çevirisi, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı'nın katkılarıyla hazırlanmıştır.)

